

Thực trạng giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm ở các trường tiểu học huyện Si Ma Cai, tỉnh Lào Cai

Lê Thị Hà Giang *; Bùi Thị Hương**

* TS. Trường Cao đẳng Lai Châu

** Trường Tiểu học số 1 xã Sín Chéng, Simacai, Lào Cai

Received: 8/3/2024; Accepted: 18/3/2024; Published: 25/3/2024

Abstract: At the primary school level, the first level in general education, the content of experiential activities focuses on self-discovery and training activities, developing relationships with friends and teachers, family members and social interaction. Life skills education for primary school students through experiential activities is one of the important contents in the general education program to comprehensively develop students' personalities, helping them to be happy, safe, healthy, proactive in daily life. Simacai is a mountainous district in Lao Cai province. In recent years, Simacai has implemented relatively effective life skills education through experiential activities for primary school students, contributing to improving the quality of education in general in the area.

Keywords: life skills, experiential activities, life skills education

1. Đặt vấn đề

Thực hiện đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục và đào tạo theo tinh thần Nghị quyết số 29-NQ/TW của Ban Chấp hành Trung ương (khóa XI) với định hướng tập trung phát triển phẩm chất và năng lực cho học sinh, một trong những vấn đề quan trọng và cần thiết là giáo dục kỹ năng sống cho học sinh, đặc biệt là học sinh lứa tuổi tiểu học. Giáo dục Kỹ năng sống cho học sinh tiểu học là hình thành và phát triển cho các em khả năng làm chủ bản thân, khả năng ứng xử phù hợp với những người khác và với xã hội, khả năng ứng phó tích cực trước các tình huống của cuộc sống phù hợp với đặc điểm phát triển của lứa tuổi học sinh. Kỹ năng sống có rất nhiều kỹ năng thành phần, nhưng có một số kỹ năng chủ yếu như giao tiếp, tự bảo vệ/chăm sóc bản thân, giải quyết vấn đề, hoạt động nhóm, kiểm chế cảm xúc,...Đề học sinh tiểu học có nhiều cơ hội rèn luyện giúp trang bị cho các em kiến thức, thái độ và kỹ năng phù hợp, từ đó hình thành những hành vi, thói quen lành mạnh, tích cực, loại bỏ những hành vi, thói quen tiêu cực trong cuộc sống; tạo cơ hội cho các em có khả năng xử lý mọi vấn đề xảy ra trong sinh hoạt hàng ngày thì giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm càng quan trọng. Đây là hoạt động giáo dục do nhà giáo dục định hướng, thiết kế và hướng dẫn thực hiện, tạo cơ hội cho học sinh tiếp cận thực tế, thể hiện

các cảm xúc tích cực, khai thác những kinh nghiệm đã có và huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng của các môn học khác nhau để thực hiện những nhiệm vụ được giao hoặc giải quyết những vấn đề của thực tiễn đời sống nhà trường, gia đình, xã hội phù hợp với lứa tuổi nhằm giúp các em phát triển một cách toàn diện về cả thể chất, phẩm chất và năng lực.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng thực hiện mục tiêu giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm

Để tìm hiểu về thực trạng Giáo dục Kỹ năng sống thông qua thông qua hoạt động trải nghiệm ở các trường tiểu học huyện Simacai, tỉnh Lào Cai, chúng tôi đã tiến hành khảo sát đối với 92 CBQL và giáo viên/7 trường tiểu học trên địa bàn. Căn cứ vào lý luận và thực tiễn, chúng tôi chia thành các nội dung để xin ý kiến, khảo sát mức độ thực hiện theo 4 mức (Tốt 4 điểm; Khá 3 điểm; Trung bình 2 điểm và Yếu 1 điểm), kết quả thu được như sau:

Theo Chương trình giáo dục phổ thông 2018: “Hoạt động trải nghiệm và Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp là hoạt động giáo dục; thông qua đó, chuyên hoá những kinh nghiệm đã trải qua thành tri thức mới, Kỹ năng mới góp phần phát huy tiềm năng sáng tạo và khả năng thích ứng với cuộc sống, môi trường và nghề nghiệp tương lai”. Giáo dục Kỹ năng sống thông qua thông qua hoạt động trải nghiệm

nhằm trang bị cho học sinh những kiến thức, giá trị, thái độ và kỹ năng phù hợp với sự phát triển về thể chất, tinh thần và nhân cách của học sinh tiểu học. Trên cơ sở đó hình thành cho học sinh những hành vi, thói quen lành mạnh, tích cực; loại bỏ những hành vi, thói quen tiêu cực trong các mối quan hệ, các tình huống xảy ra trong đời sống hàng ngày. Cũng cố ở học sinh thói quen tích cực, nền nếp trong học tập và sinh hoạt.

Khảo sát về mức độ thực hiện các mục tiêu cụ thể của giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm cho thấy kết quả ở bảng 1 dưới đây

Bảng 2.1. Mức độ thực hiện mục tiêu giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm

TT	Nội dung	Tốt		Khá		Trung bình		Yếu		ĐTB	Thứ bậc
		SL	%	SL	%	SL	%	SL	%		
1	Củng cố ở học sinh thói quen tích cực, nền nếp trong học tập và sinh hoạt	3	3,26	72	78,26	14	15,22	3	3,26	2,82	1
2	Giúp học sinh có hành vi, giao tiếp, ứng xử văn hoá và tập trung hơn vào phát triển trách nhiệm cá nhân với bản thân, gia đình, cộng đồng;	2	2,17	55	59,78	29	28,26	6	6,52	2,58	4
3	Học sinh hiểu được những tác động mà hành vi và thái độ của mình đối với môi trường tự nhiên, xã hội và các vấn đề của cuộc sống.	1	1,09	63	68,48	26	28,26	2	2,17	2,68	2
4	Thay đổi hành vi theo hướng tích cực	0	0	64	69,57	25	27,17	3	3,26	2,66	3
5	Hình thành các giá trị của cá nhân học sinh	0	0	50	54,35	37	40,22	5	5,43	2,49	5
6	Hình thành và phát triển ở học sinh năng lực giải quyết vấn đề	0	0	48	52,17	37	40,22	7	7,61	2,45	6
Điểm trung bình										2,61	

Bảng trên cho thấy CBQL và GV thực hiện khá tốt các mục tiêu giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm. Mục tiêu “Củng cố ở học sinh thói quen tích cực, nền nếp trong học tập và sinh hoạt” được đánh giá là tốt nhất với điểm trung bình là 2,82; kế đến lần lượt là các nội dung “Học sinh hiểu được những tác động mà hành vi và thái độ của mình đối với môi trường tự nhiên, xã hội và các vấn đề của

cuộc sống”. Tuy nhiên, các mức độ đánh giá chưa đồng đều, mục tiêu “Hình thành các giá trị của cá nhân học sinh” và mục tiêu “Hình thành và phát triển ở học sinh năng lực giải quyết vấn đề” xếp thứ hạng 5,6 và có điểm đánh 2,45 và 2,49 ở mức trung bình. Điều này có thể lí giải rằng một số mục tiêu giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm khó thực hiện, nguyên nhân là: 1) đối tượng học sinh tiểu học ở các trường tiểu học phần lớn là người dân tộc nên các em rất nhút nhát, rụt rè, không tự tin tham gia các hoạt động; 2) năng lực của một bộ phận GV khi định hướng GDKNS thông qua hoạt động trải nghiệm còn hạn chế; 3) điều kiện về nhân lực, cơ sở vật chất để tổ chức GDKNS thông qua hoạt động trải

nghiệm chưa đầy đủ,...

2.2. Thực trạng nội dung giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm

Chúng tôi khảo sát một số kỹ năng cơ bản của học sinh tiểu học trong nội dung GDKNS thông qua hoạt động trải nghiệm, kết quả thu được ở bảng 2.2

Qua kết quả khảo sát ở bảng 2.2, thực hiện nội dung giáo dục KNS cho học sinh tiểu học thông qua hoạt động trải nghiệm điểm trung bình chung là 2,39, đạt mức trung bình.

Bảng 2.2. Mức độ thực hiện nội dung giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm

TT	Nội dung	Tốt		Khá		Trung bình		Yếu		ĐTB	Thứ bậc
		SL	%	SL	%	SL	%	SL	%		
1	Kỹ năng giao tiếp	2	2,17	59	64,13	24	26,09	7	7,61	2,61	1
2	Kỹ năng tự bảo vệ bản thân	4	4,35	23	25,0	60	65,22	5	5,43	2,28	4
3	Kỹ năng tự chăm sóc bản thân	3	3,26	46	50,00	41	44,57	2	2,17	2,54	3
4	Kỹ năng giải quyết vấn đề	2	2,17	28	30,43	56	60,87	6	6,53	2,28	5
5	Kỹ năng kiểm chế cảm xúc	1	1,09	48	52,17	42	45,65	1	1,09	2,53	2
6	Kỹ năng làm việc nhóm	0	0	16	17,40	71	77,17	5	5,43	2,12	6
Điểm trung bình										2,39	

Trong 6 kỹ năng sống cơ bản cần có của học sinh tiểu học thì Kỹ năng giao tiếp được đánh giá là 2,61 ở mức khá, nhìn chung học sinh thông qua hoạt động trải nghiệm sẽ được rèn luyện tương đối tốt về kỹ năng giao tiếp, học sinh biết trình bày, trao đổi và lắng nghe ý kiến, biết sử dụng ngôn ngữ phù hợp với hoàn cảnh và sử dụng tốt ngôn ngữ hình thể kết hợp để tăng thêm độ thuyết phục. Kỹ năng tự chăm sóc bản thân cũng là một trong những kỹ năng được đánh giá cao khi tham gia các hoạt động trải nghiệm với điểm trung bình 2,54. Theo phỏng vấn một số CBQL, GV thì học sinh tiểu học trên địa bàn huyện Si Ma Cai, tỉnh Lào Cai có tính tự lập cao do đặc điểm sinh hoạt, phong tục tập quán và cách chăm sóc trẻ của gia đình.

Tuy nhiên, một số kỹ năng được đánh giá thực hiện chưa cao là kỹ năng tự bảo vệ bản thân, kỹ năng giải quyết vấn đề và kỹ năng làm việc nhóm. Một số GV chủ nhiệm trao đổi rằng với môi trường sống bán trú như hiện nay, việc giáo dục giáo dục cho học sinh tiểu học các kỹ năng sống để các em có thể sống lành mạnh, an toàn là điều rất quan trọng, song hình thức GDKNS thông qua trải nghiệm ở một số trường chưa đa dạng, phong phú, bên cạnh đó đối tượng học sinh còn nhỏ tuổi, thụ động, không thường xuyên có người thân bên cạnh nên chưa có khả năng làm chủ bản thân, ... Về phía nhà trường và địa phương mặc dù đã rất nỗ lực tuy nhiên do quan niệm, điều kiện kinh tế và các yếu tố gia đình chi phối nên công tác GD KNS cho trẻ còn nhiều hạn chế và gặp nhiều khó khăn.

2.3. Các yếu tố ảnh hưởng đến quản lý hoạt động giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm cho học sinh ở trường Tiểu học

Có rất nhiều yếu tố ảnh hưởng đến GDKNS thông qua hoạt động trải nghiệm cho học sinh ở các trường tiểu học thuộc huyện Simacai, Lào Cai, song chúng tôi xác định một số yếu tố có ảnh hưởng rõ nét nhất như:

- *Nhóm yếu tố thuộc về nhà trường:* Vị trí địa lý nơi trường đóng, nhận thức của đội ngũ CBQL và các lực lượng giáo dục, trình độ năng lực của lãnh đạo trường, trình độ năng lực của đội ngũ giáo viên, điều kiện CSVC, kỹ thuật, tài chính phục vụ cho hoạt động trải nghiệm của cơ sở giáo dục là những yếu tố rất qua trọng, ảnh hưởng nhiều đến GDKNS thông qua hoạt động trải nghiệm cho học sinh.

- *Nhóm yếu tố thuộc về gia đình học sinh:* Nơi ở, điều kiện kinh tế gia đình, nhận thức của gia đình về ý nghĩa của giáo dục KNS thông qua hoạt động

trải nghiệm cũng là một trong những yếu tố rất quan trọng ảnh hưởng tới sự tham gia và mức độ tham gia của học sinh đối với hoạt động giáo dục KNS thông qua hoạt động trải nghiệm.

- *Nhóm yếu tố thuộc về xã hội:* Điều kiện kinh tế - xã hội, Điều kiện văn hoá, chính trị của địa phương, Sự phối hợp giữa các lực lượng giáo dục ngoài nhà trường có tác động không nhỏ tới việc tổ chức các hoạt động trải nghiệm cho học sinh. Nếu địa phương có tiềm năng về kinh tế, có môi trường văn hóa lành mạnh, có trình độ dân trí cao sẽ tạo điều kiện thuận lợi trong việc phối hợp thực hiện các hoạt động, là cơ sở cho việc xây dựng các chế độ chính sách cũng như hỗ trợ nguồn kinh phí, cơ sở vật chất giúp các nhà trường tổ chức có hiệu quả giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm cho học sinh.

3. Kết luận

Giáo dục kỹ năng sống cho học sinh thông qua hoạt động trải nghiệm là một nhiệm vụ quan trọng nhằm phát triển nhân cách học sinh một cách toàn diện, giúp các em có thể sống một cách an toàn, khỏe mạnh, tích cực chủ động trong cuộc sống. Mặc dù đã được thực hiện theo đúng mục đích, yêu cầu trong chương trình giáo dục phổ thông 2018 nhưng qua khảo sát thực trạng cho thấy việc đánh giá thực hiện mục tiêu và nội dung GDKNS thông qua hoạt động trải nghiệm cho học sinh các trường tiểu học ở Simacai vẫn còn hạn chế, không đồng đều. Khi xem xét các vấn đề cụ thể và dựa trên việc xác định các yếu tố ảnh hưởng, đòi hỏi phải có sự nghiên cứu, đầu tư và đề xuất một số giải pháp khắc phục những điểm còn hạn chế và phát huy các điểm mạnh đã thực hiện để nâng cao hiệu quả và chất lượng giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm cho học sinh.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Thanh Bình (2008), *Giáo trình giáo dục Kỹ năng sống*, NXB Đại học Sư phạm Hà Nội.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT, Chương trình giáo dục phổ thông*. Hà Nội
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019), *Tìm hiểu chương trình phổ thông, Chương trình tổng thể*; Hà Nội
4. Lê Huy Hoàng (2014), *Nghiên cứu một số vấn đề về hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong chương trình giáo dục phổ thông mới*, Luận văn thạc sĩ.
5. Nguyễn Thị Liên (chủ biên), Nguyễn Thị Hằng, Trương Duy Hải, Đào Thị Ngọc Minh (2016), *Tổ chức hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong nhà trường phổ thông*, NXB Giáo dục Việt Nam